

Grygier, Tadeusz

Zagadnienia 15-lecia oraz 20-lecia Polski Ludowej w pracach Oddziału PTH w Olsztynie

---

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 493-494

1959

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA NAUKOWA WOJEWÓDZTWA OLSZTYŃSKIEGO

Tadeusz Grygier

ZAGADNIENIA 15-LECIA ORAZ 20-LECIA POLSKI LUDOWEJ W PRACACH ODDZIAŁU PTH W OLSZTYNIE

Działalność Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie w zasadzie łączy się z pracami Stacji Naukowej PTH w Olsztynie oraz Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Olsztynie. Oddział PTH jest ich ramieniem społecznym. Stąd program prac Archiwum jak i Stacji rzutuje na działalność Oddziału PTH. Jednym z podstawowych punktów programu tej pracy są przygotowania do opracowania historii 15-lecia oraz 20-lecia władzy Polski Ludowej na Warmii i Mazurach. Znaczną część tego programu już zrealizowano, a pozostała część jest w trakcie realizacji. Skupia się on wokół następujących zagadnień:

A. Sprecyzowania charakteru badań regionalnych. Opracowano założenia programowo-metodyczne, naukowo-organizacyjne oraz metodologiczne¹⁾. Podkreślono konieczność regionalnej organizacji nauki, autonomiczności regionalnych towarzystw naukowych oraz ciągłości pracy. Zewnętrznym wyrazem programu badań regionalnych Oddziału są Komunikaty Mazursko-Warmińskie, których redakcja ma ambicje, by stały się jednym z pozytywnych faktów kształtujących dorobek kulturalny i naukowy regionu i równocześnie ogólnokrajowy²⁾. Inną formą pracy regionalnej oddziału to zebrania i sesje naukowe, na których w latach 1958 i 1959 wygłoszono 63 referaty oraz przeszło 500 wykładów popularno-naukowych.

B. W problematyce, poświęconej pracom nad 15-leciem i 20-leciem Polski Ludowej, znaczna część wysiłku skupia się wokoło zagadnień, związanych z rozwojem administracji ogólnej województwa olsztyńskiego w latach 1945 — 1959. Problemy i wyniki naukowe, dotyczące tego zagadnienia, już w latach 1953 — 1959 przedstawiono na forum ogólnopolskim³⁾.

Punktem wyjścia badań nad rozwojem administracji ogólnej w latach 1945 — 1959 była analiza administracji lokalnej. Sprawy te w roku 1953 opracowali J. Gliszczyńska, T. Grygier i R. Kozłowska, przeprowadzając studia nad charakterem i rolą zarządów gminnych oraz prezydiów gminnych rad narodowych województwa olsztyńskiego⁴⁾. Studium nad rozwojem zarządów gminnych,

---

¹⁾ Sprawy te omówili: J. Jasiński i A. Łukaszewski, Wkład Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie w rozwój badań regionalnych. Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1958 nr 3 s. 301 — 303 oraz T. Grygier, Regionalizm w życiu szkoły, Biuletyn Związku Nauczycielstwa Polskiego, Olsztyn 1959 nr 4 s. 45 — 52.

²⁾ Zob. Protokół nr 140 z posiedzenia plenarnego Zarządu Głównego PTH z d. 10 listopada 1959 r. Referat doc. dr Ireny Pietrzak-Pawłowskiej, Sprawy wydawnicze... s. 1.

³⁾ T. Grygier, Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Olsztynie, Komunikaty, 1958 z. 3 s. 283 — 285.

⁴⁾ A. Kamiński, Z problematyki porządkowania najnowszych akt administracji państwowej i samorządowej. Archeion T. XXVII s. 11.

w ogóle administracją lokalną, uznano za najpilniejszy element z tego powodu, iż „Trzecia Rzeczpospolita, organizując swe życie administracyjne od nowa, powierzyła zarządom gminnym rozległe zadania do wykonania. Wszystkie gminy, a zwłaszcza gminy na Ziemiach Odzyskanych, muszą spełniać wiele różnorodnych, a nieznanych przed wojną czynności w zakresie aprowizacji, akcji przesiedleńczej i osiedleńczej, opieki społecznej, zarządu mienia opuszczonego itp. co oczywiście znacznie powiększa obieg korespondencji urzędowej”⁵⁾. Stąd specjalnemu badaniu podlegały ważne okresy w rozwoju administracji lokalnej (r. 1950 — likwidacja zarządów gminnych, r. 1954 — likwidacja prezydiów gminnych rad narodowych, r. 1954 — 1959 — przemiany strukturalne prezydiów gromadzkich rad narodowych). Zagadnienia, związane z prezydiami gromadzkich rad narodowych województwa olsztyńskiego, przedstawiono na forum ogólnopolskim 17 XII 1959 r. (T. Grygier, Zagadnienia związane z selekcją prezydiów gromadzkich rad narodowych). Chodziło o zasadnicze zagadnienie, związane z błędnym rozpatrywaniem stanowiska gromadzkich rad na płaszczyźnie kontrowersji elementów samorządowych z ogólnopaństwowymi. Podjęto tezę, że ujednoczenie terenowych władz administracyjnych posunęło problem ten na inną płaszczyznę — kontrowersji koncentracji i dekoncentracji zadań państwowych urzędów administracji lokalnej.

Podobnie rozpatrywane są instancje szczebla powiatowego i wojewódzkiego administracji ogólnej jak i gospodarczej województwa. Problemy te zreferowane będą w połowie roku 1960 na sesji naukowej, poświęconej rozwojowi myśli politycznej, administracji ogólnej, nauki, oświaty i kultury województwa olsztyńskiego w latach 1945 — 1959.

Problematyka województwa olsztyńskiego znajduje swój wyraz w działalności Oddziału w formie korespondencji i opracowań, przedstawionych w Komunikatach Mazursko-Warmińskich przez Władysława Wacha (demografia), Stanisława Wiśniewskiego (oświata), C. Vetulani, St. Bernatowicza, J. Domurata, L. Pelczarskiego, J. Jasińskiego, T. Grygiera (ruch naukowy). Podobne korespondencje i opracowania przygotowują dla Instytutu Zachodniego Wł. Gębik, W. Wrzesiński i T. Grygier.

W planie prac na najbliższe lata przewiduje się opracowanie materiałów byłego Państwowego Urzędu Repatriacyjnego w Olsztynie. Zespół ten ma bardzo ważne znaczenie dla opracowania całości zagadnień ludnościowych województwa olsztyńskiego. Dalej opracuje się materiały, dotyczące rozwoju mechanizacji rolnictwa, jako problem istotny w polityce gospodarczej województwa.

Szczegóły te są potrzebne dla poinformowania, iż od kilku już lat jedną trzecią mniej więcej wysiłku Oddziału PTH przesuwa się na zagadnienia związane z historią województwa w latach 1945 — 1959. Zajęcie się tą problematyką spowodowało konieczność znacznego rozszerzenia dokumentacji źródłowej⁶⁾.

---

⁵⁾ Stanisław Podwiński i Piotr Typiak, Instrukcja kancelaryjna dla zarządów gminnych, Warszawa 1948 s. 7.

⁶⁾ T. Grygier, Wojewódzkie... s. 288.